

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**2024/3-SON
ILOVA TO'PLAM**

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

G.T.Xusanova	
Boshlang'ich sinflarda zid ma'noli so'zlardan o'rinli foydalanish ko'nikmasini shakllantirish.....	335
M.A.Kuchkarova	
Развитие креативности учащихся с помощью игровых методов обучения	338
Z.M.Sidikova, X.T.Ibroximova	
Allomalar merosi vositasida o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik yo'nalishlari	342
K.Sh.Nishonova	
Boshlang'ich ta'limda integrativ ta'lim va uning turlari.....	347
A.R.Dilbarjonov	
Zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol usullar va zamonaviy axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga tatbiq etish usullari	350
I.V.Xoldarova, M.D.Akbarova	
Kichik yoshli o'quvchilarni savodga o'rgatishda axborot texnologiyalaridan foydalanishning samarasi	354
M.M.Abdumannopov	
Ta'limni raqamlashtirish sharoitida talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini rivojlantirish masalalari	358
T.Y.Bakirov, O.S.Axmadjonova	
Maktab matematikasida kasrlar mavzusini induktiv metodika asosida o'qitish xususiyatlari	362
N.A.Qodirova	
Texnika oliy o'quv yurtlari talabalarida yozish ko'nikmalarini wiki- texnologiya asosida rivojlantirish metodikasi" (Ingliz tilini o'qitish misolida).....	366
Z.N.Ortiqova	
Oilada bolalarni milliy qadriyatlar va an'analar asosida tarbiyalashning pedagogik omillari	370
M.N.Nasritdinova, T.A.Egamberdiyeva	
Ta'limda o'zlashtirish samaradorligini oshirishda artpedagogikaning o'rmi	377
I.Kirgizov	
"Ey sabo" – komil insonga aksiologik yondashuv.....	381
A.T.Karimov	
Milliy musiqaning shakllanishi va rivojlanishida xalq qo'shiqlarini qayta ishlashning o'ziga xos tamoyillari	386
A.M.Nurmuxammadjonov	
Jamiyatning yangi taraqqiyot bosqichida yoshlar musiqiy tafakkurini yuksaltirish zaruriyati.....	390
M.M.Najmetdinova	
Ommaviy-madaniy tadbirlar tushunchasining mazmun-mohiyati va konseptual asoslari	396
M.Kurbanova	
Dutor cholg'usi ijrochiligida musiqiy savodxonlikni shakllantirish metodlari.....	400
X.M.Shermatova	
Maktabgacha ta'lim tizimida zamonaviy axborot texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati	403
T.N.Shokirov	
Markaziy Osiyo madaniyati va san'ati jahon madaniyatining rivojlanish chorrahasi	407
B.M.Qurbonova	
Ijodkor ongida badiiy tafakkur holatini o'zgartirishga sabab bo'luvchi omillar	410
L.Sh.Shukurova	
Zardo'zlik san'ati buyumlarining badiiy uslubiy jihatlar va uning ilmiy tahlili.....	415
A.A.A'zamjonov	
Yangi O'zbekistonda ma'rifatli jamiyat qurishda tasviriy va amaliy san'atning o'rmi	419
A.A.Abdisattorov	
Musiqqa fani o'qituvchisining ijodiy kompetentligini rivojlantirish omillari	422
I.D.Rustamov	
O'zbek zarbli cholg'ularining ijtimoiy hayotdagi o'rmi (Doira cholg'usi misolida).....	428
A.A.Ergashev	
Vokal-xor ta'limida finale-2003 dasturining qo'llanishi.....	432
A.A.Mamurov	
Rishton kulolchilik maktabining rivojlanish bosqichlari	438

UO'K: 372.851.373.24

**KICHIK YOSHLI O'QUVCHILARNI SAVODGA O'RGATISHDA AXBOROT
TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING SAMARASI****ЭФФЕКТ ОТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В
ОБУЧЕНИИ ГРАМОТЕ ШКОЛЬНИКОВ****THE EFFECT OF USING INFORMATION TECHNOLOGIES IN TEACHING LITERACY
TO YOUNG STUDENTS****Xoldarova Iroda Valijonovna**
Farg'ona davlat universiteti, dotsent**Akbarova Maftunaxon Dilmurodjon qizi**
Farg'ona davlat universiteti, o'qituvchi**Annotatsiya**

Maqola kichik yoshli o'quvchilarni savodga tayyorlash davrida axborot texnologiyalari va multimediyaviy vositalaridan foydalanib, o'qitishning ilmiy-metodik asoslarini ishlab chiqish haqida. Jahonda ta'lim jarayoniga kompetentsiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarning savodxonligini zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarining imkoniyatlaridan foydalanib, ta'lim sifat va samaradorligini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'qitishda kompyuterning pedagogik dasturiy vositalari, axborot ta'lim muhitlaridan samarali foydalanish orqali ijodiy qobiliyatini rivojlantirish hamda o'quvchilarning nazariy metodologik, uslubiy asoslarini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Xalqaro miqyosda ta'limning sifat va samaradorligini oshirishda innovatsion texnologiyalar, didaktik materiallar va axborot texnologiyalarni tatbiq etish mexanizmlarini zamonaviy rivojlanish tamoyillari asosida yanada takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-tadqiqot ishlari olib borilmoqda. Tadqiqot natijalari, kichik yoshli bolalarda fanga oid zarur kompetentsiyalarni shakllantirish, fanlararo bog'liqlik mohiyatini ochib berish, ta'lim texnologiyalarining axborot texnologiyalari vositalari bilan integratsiyalash asosida fanni nazariy asoslarini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Mamlakatimiz umumta'lim maktablarining ta'lim-tarbiya jarayonini modernizatsiyalash, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash orqali o'quvchi yoshlar uchun qo'shimcha o'quv muhitini yaratishga qaratilgan chora-tadbirlar yosh avlodni ma'naviy-axloqiy va intellektual rivojlantirishni sifat jihatidan yangi darajaga ko'tarish, o'quv-tarbiya jarayoniga ta'limning innovatsion shakllari va usullarini axborot texnologiyalari asosida integratsiyalashgan o'quv muhiti orqali o'quvchilarda ta'lim olishga kuchli motivatsiyani shakllantirish talab etilmoqda.

Аннотация

В статье речь идет о разработке научно-методических основ обучения с использованием информационных технологий и средств мультимедиа в период подготовки школьников к грамотности. В мире особое внимание уделяется повышению качества и эффективности образования, используя возможности современных педагогических и информационных технологий, основанных на компетентностном подходе к образовательному процессу. В обучении важно развивать творческие способности и совершенствовать теоретическую, методическую и методическую базу студентов за счет эффективного использования компьютерных педагогических программных средств, информационных образовательных сред. На международном уровне проводится научно-исследовательская работа, направленная на совершенствование механизмов внедрения инновационных технологий, дидактических материалов и информационных технологий на основе принципов современного развития в целях повышения качества и эффективности образования. Результаты исследования служат укреплению теоретических основ науки на основе формирования у детей раннего возраста необходимых компетенций, связанных с наукой, раскрытия сущности междисциплинарной зависимости, интеграции образовательных технологий со средствами информационных технологий. Меры, направленные на создание дополнительной среды обучения учащейся молодежи путем модернизации образовательного процесса общеобразовательных школ нашей страны и укрепления материально-технической базы, выведут духовно-нравственное и интеллектуальное развитие молодого поколения на необходимый качественно новый уровень, привлечь в учебный процесс инновационные формы и методы обучения, сформировать у студентов сильную мотивацию к обучению через интегрированную среду обучения, основанную на информационных технологиях.

Abstract

The article is about the development of scientific-methodical foundations of teaching using information technologies and multimedia tools during the period of preparing young students for literacy. In the world, special attention is being paid to improving the quality and efficiency of education, using the possibilities of modern pedagogical

PEDAGOGIKA

and information technologies, based on the competence approach to the educational process. In teaching, it is important to develop creative abilities and improve students' theoretical, methodological and methodological foundations through the effective use of computer pedagogical software tools, informational educational environments. At the international level, scientific and research work aimed at improving the mechanisms of implementing innovative technologies, didactic materials and information technologies based on the principles of modern development is being carried out to improve the quality and efficiency of education. The results of the research serve to strengthen the theoretical foundations of science based on the formation of necessary competences related to science in young children, revealing the essence of interdisciplinary dependence, integration of educational technologies with information technology tools. Measures aimed at creating an additional learning environment for young students by modernizing the educational process of our country's comprehensive schools and strengthening the material and technical base will bring the spiritual, moral and intellectual development of the young generation to a qualitatively new level. It is required to raise the innovative forms and methods of education in the educational process, to form a strong motivation to learn in students through an integrated learning environment based on information technologies.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, multimedia, savod o'rgatish, kompetentlik, bilim, ko'nikma, malaka

Ключевые слова: информационные технологии, мультимедиа, обучение грамоте, компетентность, знания, умение, квалификация

Key words: information technologies, multimedia, literacy training, competence, knowledge, skill, qualification.

KIRISH

Ta'lim jarayoniga zamonaviy yondashuvli tub islohotlar joriy etilayotgan ayni paytda har bir o'quv predmetining o'quvchi tomonidan samarali o'zlashtirilishi uchun ta'lim-tarbiya jarayonida qo'llaniladigan zamonaviy innovatsiyalar, interfaol o'qitish vositalar hamda kompetentsiyaviy yondashuv asosida axborot texnologiyalari vositalaridan foydalanish, o'qituvchining kasbiy kompetentligi va albatta, o'quvchilarning intellektual salohiyat darajasiga chambarchas bog'liq masalalardan biri hisoblanadi. Bu borada, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 6-apreldagi 187-sonli qarorida o'qitishning uzluksizligi va izchilligini ta'minlash, zamonaviy metodologiyasini yaratish, ta'limning davlat ta'lim standartlarini kompetentsiyaviy yondashuv asosida takomillashtirish, o'quv-metodik majmualarning yangi avlodini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish nazarda tutilgan[1]. Bunda, umumta'lim maktablaridagi fanlarni kompetentsiyaviy yondashuv asosida axborot texnologiyalari vositalarini qo'llash ustuvor vazifa qilib belgilab qo'yilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Savod o'rgatishga tayyorlashning fan sifatida o'qitishning asosiy vazifasi esa bolalar fanga oid bilim, ko'nikma va malakalarni egallashi uchun sharoit yaratish, jamiyat taraqqiyotida ilmning ahamiyatini tushunish, kundalik hayotda bilimlarni muvaffaqiyatli qo'llashga o'rgatish, individual xususiyatlarini rivojlantirishdan iborat. Bularni amalga oshirishda axborot texnologiyalari vositalari muhim pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi. SHu bois, mamlakatimizda ta'limning uzluksizligi, uzviyligi, bola shaxsi va qiziqishlari ustuvorligidan kelib chiqib, ularning psixofiziologik xususiyatlariga mos ravishda tayanch kompetentsiyalar tarkibiga kiruvchi "Axborot bilan ishlash kompetentsiyasi" mavjud axborot manbalaridan (*internet texnologiyalari, audio va video vositalar, telefonlar, kompyuterning amaliy dasturlari va boshq.*) foydalana olish belgilab qo'yilgan.

Bu borada, N.N.Narzievaning tadqiqot ishlarida axborot texnologiyalari tizimi o'quvchilarda axborotlar bilan ishlash kompetentsiyasi asosida ta'lim olishni ta'minlashi haqida fikr bildirgan. Buning uchun esa geografiya ta'limi jarayoniga kompyuter texnologiyalarini, uning pedagogik dasturiy vositalarini qo'llash orqali ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borish taqozo etadi[2]. Aynan savod o'rgatish jarayonida kompyuterning amaliy dasturlari va ular asosida yaratilgan pedagogik dasturiy vositalardan foydalanish keyinroq fanlarni o'rgatishda samarali ta'sir ko'rsatadi. Chunki namoyish qilish orqali o'quvchiga yuqori darajada sifatli ma'lumotlarni taqdim etish mumkin. Bugungi kunda axborotlarning hajmi oshishi hamda globallashtirish jarayonlari kuchaygan bir davrda o'qituvchi o'quvchilarda fanga oid tayanch kompetentsiyalarida belgilab qo'yilgan vazifalarni bajarishda axborot texnologiyalari vositalaridan foydalanish zarur hisoblanadi. Bunda, beriladigan axborotlarni tizimlashtirish, masalaga majmualar yondashgan holda inson va tabiat o'rtasidagi aloqalarni ochib berishni amalga oshiradi. M.G.Naderining fikriga ko'ra, multimedia uskunalar va dasturiy ta'minotni o'qitish vositalari yuqori texnik potentsiali va turli didaktik xususiyatlari tufayli o'qitish jarayonini sezilarli darajada optimallashtirishi mumkin. Darslarda axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish o'quvchilarning bilim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi hamda o'quv jarayoni samaradorligini oshiradi. Elektron o'quv mahsulotlarining zamonaviy bozorida o'quvchilarga savod

o'rgatishga tayyorlash mo'ljallangan pedagogik dasturiy vositalar yetarli darajada emasligi tufayli, ushbu fanni axborot texnologiyalari vositalaridan foydalanish bo'yicha turkum muammolar mavjud. H.B.Nikadambaevaning fikriga ko'ra, ta'lim oluvchi amaliy mashg'ulotlarni bajarish jarayonida mustaqil izlanib, erkin, ilmiy asoslangan holda tanqidiy fikrlay oladigan shaxs sifatida shakllanishi uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va elektron o'quv-metodik ta'minot imkoniyatlaridan samarali foydalanishga yo'naltira olishi lozim.

Bizning fikrimizcha, bolalarning kompetentligini oshirishda axborot texnologiyalari vositalaridan foydalanishda quyidagilarga e'tibor qaratish lozim:

- o'rganilayotgan o'quv-ma'lumotlarni animatsiya, audio va video shaklda taqdim etish;
- o'quvchi idrok va bilish jarayonining to'liq ishtirokchisiga aylanadigan o'quv jarayonida o'qituvchi hamda o'quvchilarning interfaol hamkorligi;
- har xil tashqi axborot manbalari bilan mustaqil ishlash imkoniyati;
- o'quvchilar tomonidan o'quv jarayonida olingan bilim va ko'nikmalarni onlayn test sinovlari tizimlari orqali doimiy monitoring qilish va baholash.

Zamonaviy kompyuter vositalari va dasturiy ta'minot bilan jihozlash, o'z navbatida, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng doirasini aniqlab olish alohida ahamiyatga ega. Ushbu turkum global, mintaqaviy va mahalliy kompyuter tarmoqlarining, shu jumladan Internet axborot tarmog'ining asosi bo'lib, resurslarga umumiy kirishni ta'minlaydigan yagona axborot makonini yaratadi. Ta'limga bunday yondashish o'quvchining o'rganilayotgan fanga qiziqishini rivojlantiradi, g'ayratini oshiradi, eng muhim ma'lumotlarni batafsil idrok etishga imkon beradi va o'rganilgan materialni amalda, kasbiy faoliyatda qo'llashni yanada soddalashtiradi. Yuqoridagi fikrlardan shuni aytish mumkinki, savod o'rgatishga tayyorlash fanidan o'quvchilarning kompetentligini shakllantirishda zamonaviy axborot texnologiyalari vositalarini integratsiyalash asosida zamonaviy o'qitish texnologiyalarini ishlab chiqish uchun o'quv jarayonini tashkil etish va boshqarishning didaktik tamoyillari, shaxs faoliyatining asosiy qoidalari hamda o'quvchilarning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, o'rganish uchun shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarga asoslangan barcha kerakli imkoniyatlar mavjud bo'lishi zarur degan xulosaga kelish mumkin. O'quvchilarning kompetentligini shakllantirishga mo'ljallangan elektron ta'lim resurslardan foydalanish vaqtida tasodifiy shakllantirilishi kerak. Bundan tashqari, turli tinglovchilar tomonidan olingan vazifalar bir-biridan farq qilishi talab etiladi. Bu pedagogik o'lchovlarning ob'ektivligi va yetarililigi ta'minlash uchun ta'lim ehtiyojlariga javob beradi. Elektron ta'lim resurslardan foydalangan holda didaktik o'quv tsiklining to'liqligini (yaxlitligini) va uzluksizligini ta'minlash talabi axborot-kommunikatsiya uskunalari bilan ishlashning bitta seansi davomida didaktik tsiklining barcha bo'g'inlarini bajarish qobiliyatini ta'minlashi kerakligini anglatadi. Didaktik talablar bilan uslubiy talablar chambarchas bog'liq.

NATIJA VA MUHOKAMA

Tayyorlov guruhlari tarbiyalanuvchilari va 1-sinf o'quvchilari bilan tajibalarimiz davomida mutimediya vositalaridan keng foydalanib va matematika, tabiiy fan va tesviriy san'at fanlarini o'zaro integratsiyalashgan holda zamonaviy metodlaridan foydalanib, natijalar tanlangan mezonlar asosida tahlil etildi va tajriba-sinov ishlarining barcha bosqichlarida amalga oshirilib, qayta tajribalar, qayta tahlillar asosida kamchiliklar bartaraf etib borildi.

Ma'lumotlarni to'plash, miqdor va sifat jihatdan tahlil etishda turli metodlardan foydalanish, olingan natijalarni statistik tahlil etish, natijalarning ishonchlilikiga asoslanib, yakuniy xulosalar chiqarishga imkon berdi.

Maktabgacha tayyorlov guruh bolalarini savodga o'rgatishda kompyuterning pedagogik dasturiy vositalarini (multimediya taqdimotlari, elektron darsliklar, interaktiv doskalar, interfaol xaritalar, axborot ta'lim portallari) va o'qitish texnologiyalar (muammoli, individual, kompyuterli)ni integratsiyalash asosida takomillashtirilgan dars o'tish metodikasidan foydalanilsa, o'quvchining fanga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda tabiatga oid bilim, ko'nikma va malakalari oshadi.

Multimediya vositalari asosida o'quvchilarni o'qitish ikki barobar unumlidir va vaqtdan yutish mumkin. Multimediya vositalari asosida bilim olishda 30 % gacha vaqtni tejash mumkin bo'lib, olingan bilimlar esa xotirada uzoq muddat saqlanib qoladi. Agar o'quvchilar berilayotgan materiallarni ko'rish (video) asosida qabul qilsa, axborotni xotirada saqlab qolinishi 25-30 % oshadi. Bunga qo'shimcha sifatida o'quv materiallari audio, video va grafika ko'rinishda mujassamlashgan holda berilsa, materiallarni xotirada saqlab kolish 75 % ortadi.

PEDAGOGIKA

Multimediya texnologiyaning eng muhim xususiyati interfaollik – axborot muhiti ishlashida foydalanuvchiga ta'sir o'tkaza olishga qodirligi hisoblanadi. So'nggi yillar davomida ko'plab multimediya dasturiy mahsulotlar yaratildi va yaratilmoqda: ensiklopediyalar, o'rgatuvchi dasturlar, kompyuter taqdimotlari va boshqalar.

Zamonaviy o'quvchi qiziqishlari spektriga yoki to'liqligiga moslashish kerak. Pedagogik vazifani shu qiziqishlar orqali hal etishga harakat qiladi. Ya'ni darslik va smart qurilmani birgalikda ishlatish strategiyasini qo'llash orqali.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi prezidentining 2019-yil 29-apreldagi "O'zbekiston respublikasi ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish kontsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi pf-50712-son farmoni. qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi... 06.19.5712.3034-son, 29.04.2019y.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'g'ini talim.uz/uziyicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni.
3. G'offorova T. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent. "Tafakkur" 2011- yil
4. Azizxo'jayeva N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. Toshkent. TDPU. 2006
5. Abduqodirov A., Pardaev A. Masofali o'qitish nazariyasi va amaliyoti // Monografiya. – Toshkent, 2009. –146 b.
6. Multimedia Technologies and Their Use in the System of Preschool Education Kholdarova Iroda Valijonovna Fergana State University, Philosophy of Philology PhD, Senior Lecturer Akbarova Maftunaxon Dilmurodjon qizi,
7. Formation of competence of young children in literacy training based on information technology tools Kholdarova Iroda Valijonovna Fergana State University, Philosophy of Philology PhD, Senior Lecturer Akbarova Maftunaxon Dilmurodjon qizi Fergana State University Theory and Methods of Education Master's Degree
8. Xoldarova I, M.Akbarova, Axborot texnologiyalari vositalari asosida savod o'rgatishga oid kichik yoshdagi bolalarning kompetentligini shakllantirish, Journal of advanced research and stability volume: 03 issue: 04 | apr – 2023
9. Xoldarova I, M. Akbarova Axborot texnologiyalari yordamida o'qitish pedagogik muammo sifatida, Eurasian journal of academic research. 06.05.2023 <https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7936711>
10. Aripov M.M., Tillaev A.I. Oliy o'quv yurtlarida informatika fanini o'qitishda masofaviy ta'limga mo'ljallangan tizimni yaratish va qo'llash // Innovatsiya o'quv jarayonida (tezislar to'plami). – Toshkent, 2009. – B. 26-28.
11. Allamberganova M. X. Informatikadan interaktiv o'quv majmualar yaratish va ulardan ta'lim jarayonida foydalanish // Pedagogika fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. – Toshkent, 2012. –117 b.